

ФЕНОМЕНОЛОШКИ И ЕТИОЛОШКИ АСПЕКТИ УГРОЖАВАЊА БЕЗБЕДНОСТИ

Сажетак: Многи аутори дефинишу безбедност као стање заштите, иако концепт безбедности има знатно шири смисао. Следећи логику могуће је навести да се насупрот стању безбедности, налази стање угрожености (небезбедности). Међутим, сам појам угрожавања безбедности веома је комплексан, уосталом као и све што се веже за термин безбедност. Такво становиште је евидентно и зависи од мноштва чињеница политичког и друштвеног карактера, које се у складу са датим околностима посебно утврђују. Постојање у дужем временском периоду појава које доводе до нарушавања интегритета човека, интегритета и суверенитета државе и њених институција или човечанства у целини, упрошћено је појмовно одређење угрожавања безбедности које се може наравно вишеслојно тумачити, превасходно имајући у виду диферентне системске приступе и релативну природу безбедности.

Кључне речи: безбедност, угрожавање безбедности, узроци угрожавања безбедности, извори угрожавања безбедности

Увод

Претње људској безбедности могу постојати на свим нивоима развоја. Неке се појављују полако и тихо, док се друге појављују изненада и драматично. Идеал и цивилизацијска вредност да људи имају „право да живе у слободи и достојанству, да уживају сва своја права и да у потпуности развију њихов људски потенцијал”, захтева свестран прилаз савременим претњама по људску безбедност, које попримају забрињавајуће размере. Сиромаштво, незапосленост, економска несигурност, недостатак квалитетне воде и хране, смртоносне инфективне болести, недостатак приступа основној здравственој заштити, деградација животне средине, природне катастрофе, насиље, криминал, тероризам, међуетничке, верске и друге тензије, политичка репресија, кршења људских права итд., неке су од главних претњи по људску безбедност. Многе од ових претњи су повезане по систему „домино ефекта”, тако да једна претња

---

* zdjbjelajac@gmail.com

„храни” и подстиче другу.¹ То нас наводи на закључак, да ова интеракција има важне импликације за креирање политике у овом домену, јер подразумева да човек одговоре на наведене претње не може тражити парцијално. То напоследку значи да људска безбедност захтева опсежне приступе који наглашавају потребу за кооперативним и мултисекторским реакцијама. Уосталом, људска безбедност је оријентисана ка превенцији и захтева двоструки фокус који се односи на заштиту и оснаживање. Овај аспект је, наравно, у тесној вези са термином „угрожавање”.

Одмах на почетку, треба рећи да не постоји сагласност о дефиницији појма „угрожавање”, јер се овај појам различито употребљава. Најчешће се користе различити термини који са собом носе и различите суштине. У кривичноправном смислу угрожавање значи опасност. У социолошком смислу, појаве угрожавања везују се за друштвене сукобе и противдруштвена понашања и оне се не могу унапред одредити. Неки теоретичари проблему угрожавања прилазе као променљивој категорији која зависи од схватања конкретног друштва, односно друштво одлучује које појаве представљају појаве угрожавања. Други, сматрају да је угрожавање процес који настаје услед супротних интереса који се не могу остварити истовремено, нити се може постићи компромис у ставовима о уклањању сукоба, при чему носиоци различитих интереса могу бити субјекти унутар саме државе или неке друге државе.² Када сагледамо све дефиниције у контексту безбедности, које у себи садржавају, између осталог: слободу од ризика и опасности; слободу од бриге, узнемирености, или сумње; слободу од финансијских брига или немаштине; сигурност породице; опасности по заједницу у целини итд., не можемо се отети утиску, колико је велики опсег претњи по живот и слободу савременог човека. То нас упућује на чињеницу, да појам угрожавања безбедности има недефинисан и широк дијапазон. На пример, кривичноправно и социјално значење не обазире се на природне и техничке аспекте угрожавања једног друштва који се свакако не могу занемарити. С тим у вези, неспорно је, да је свет данас чешће угрожен у еколошкој сфери него у другим сферама.³ Често се наглашава да климатске промене постају једна од главних претњи које ће угрожавати глобалну безбедност. Вероватноћа развоја таквог сценарија је веома висока, а директне и индиректне последице ће заиста бити тешке. Нестабилност у погледу усева, недостатак свежих извора воде, врућине и топлотни таласи, поплаве, суше, пораст нивоа мора и остале непредвидиве појаве, могу довести до озбиљних поремећаја, који ће продуковати најпре дестабилизацију на тржишту хране и здраве пијаће воде. Наведено, са собом носи бројна питања о томе како савремено друштво управља надзором и превенцијом појава које угрожавају безбедност.

¹ Жељко Бјелајац, „Људска безбедност сагледана кроз призму људских права и савремених претњи”, *Култура полиса, год. XIV (2017), бр. 33*, Култура – Полис, Нови Сад, Институт за Европске студије, Београд, 2017, стр. 139-154.

² Владимир Тешић, *Етиологија и превенција појава угрожавања безбедности*, Истраживачки центар за питања безбедности Западног Балкана, Београд, 2005, стр. 5.

³ Жељко Бјелајац, *Bezbednosna kultura – Umeće življenja*, Pravni fakultet za privredu i pravosuđe u Novom Sadu, Novi Sad, 2017, стр. 210.

Појам угрожавања безбедности

У данашње време нико не спори значај безбедности у хијерархији људских потреба. Та перцепција је несумњиво одговор на експанзију безбедносних изазова, ризика и претњи у савременом друштву. То је заправо нови приступ националној и међународној безбедности који даје примат људским бићима и њиховим сложеним друштвеним и економским интеракцијама. Раширене и динамичне претње у контексту угрожавања безбедности, захтевају делотворну акцију која је од фундаменталног значаја за људске животе и одрживи развој. „Одрживи развој подразумева такав развој друштва који расположивим ресурсима задовољава људске потребе, не угрожавајући природне системе и животну средину, чиме се осигурава дугорочно постојање људског друштва и његовог окружења”.⁴ Узимајући у обзир наведене чињенице, под појмом угрожавања подразумевају се друштвене појаве или понашање настало деловањем човека (појединачно или групно), природе или техничких система у дужем периоду, које су значајнијег обима, при чему настају или могу настати, штетне последице по интегритет човека, његову слободу и имовину, као и по интегритет и субјективитет државе и њених институција.⁵ Дакле, угрожавање је свака врста друштвене, природне и техничке опасности којом се угрожавају интегритет, слобода, имовина и здравље људи, као и територијални интегритет и суверенитет и уставни поредак и право државе, народа, нација или друштвених група и појединаца.⁶ Истовремено есенцију и структуру појава угрожавања често није лако детектовати и класификовати, као ни одредити њихов обим и интензитет или крајње ефекте угрожавања. Тим пре, јер су интереси друштвених слојева често у несугласности са интересима политичког естаблишмента.

Основни објекти безбедности претежно су класификовани као интереси личности, интереси друштва и интереси државе. У датом контексту, можемо говорити о томе да је *„природна тежња човека да живи у безбедним условима. Због тога, стварање таквих услова представља његов витални интерес. Безбедност појединца, није искључиво везана за његову физичку угроженост, већ обухвата широк спектар извора који угрожавају његов живот, достојанство и егзистенцију.”* Безбедност је дефинитивно, изнад свега, најважнији фактор који утиче на квалитет друштва и квалитет живота појединца. Стога се константно у цивилизованим друштвима појављују објекти заштите, пре свега, живот човека, његова права и грађанске слободе, материјална добра итд.⁷ Тим пре, јер је савремено друштво перманентно угрожено. Претње се могу релати-

⁴ Жељко Бјелајац, „Превенција појава угрожавања безбедности са освртом на обавештајне и безбедносне службе, као носиоце функција безбедности”, *Култура полиса, год. XIV (2017), посебно издање*, Култура – Полис, Нови Сад, Институт за Европске студије, Београд, 2017, стр. 9-20.

⁵ Владимир Тешић, *Етиологија и превенција појава угрожавања безбедности*, Истраживачки центар за питања безбедности Западног Балкана, Београд, 2005, стр. 5.

⁶ Љубомир Стајић, *Основи безбедности*, Полицијска академија, Београд, 2004, стр. 43.

⁷ Жељко Бјелајац, *Bezbednosna kultura – Umeće življenja*, Pravni fakultet za privredu i pravosuđe u Novom Sadu, Novi Sad, 2017, str. 210.

вно брзо „преточити из теорије у праксу”. Оне могу, с једне стране бити изненадне и непредвидиве као цунами, а пак с друге стране дуготрајне и непопустљиве као тлачитељске диктатуре. Због тога је нужно да проширена парадигма безбедности обухвати широк спектар околности које угрожавају животе људи, њихов опстанак и достојанство. Драматични догађаји, нарочито у последњих неколико година, од природних катастрофа и експанзије сиромаштва до избијања сукоба и ширења болести, нас усмеравају на то. Махбуб ул Хак (*енг. Mahbub ul Haq*), један од покретача размишљања на ову тему, изговорио је мудре речи: „*људска безбедност је дете које није умрло, болест која није пренета, етничка тензија која није експлодирала, дисидент који није утихнуо, људски дух који није сломљен...*”, пред чијом снагом се требамо дубоко замислити...

Узроци угрожавања безбедности на локалном и глобалном нивоу

Упоредо са процесима глобализације, кренуо је нови талас претњи по угрожавање безбедности на националним и наднационалним нивоима. Те претње се односе на сложене, мултидимензионалне проблеме, који су за многе и невидљиви, што отежава делотворан приступ ка њиховом решавању. Динамичан раст популације, деградација животне средине и неравноправна „дистрибуција” богатства, само су неки од фактора који латентно производе несигурност, односно социјалну дезинтеграцију и друштвене конфликте. Заправо, велики јаз између богатих и сиромашних провоцира политичке „обрачуне” у многим земљама, што понекад доводи до крвавих оружаних сукоба, са чиме се константно суочавамо. Коначно, постоји апсолутна сагласност, да највећа претња по угрожавање безбедности настаје услед унутрашњих проблема једне државе, а не од најезде неког војног агресора. То нас упућује на запажање, да борба за егзистенцију човечанства, са аспекта људске безбедности, не може више искључиво да се заснива на војној моћи, јер је војна и техничка супериорност ирелевантна за најезду нових претњи.⁸ У датом контексту, тежње међународне заједнице, да се на адекватан начин суочи са изазовима, ризицима и претњама по безбедност савременог друштва, неће бити реалистичне, уколико се не предузму мере за стабилизацију раста светске популације. Није тајна да светско становништво расте. Око 7,2 милијарди људи који су тренутно на Земљи могу представљати само део онога што ће доћи, у прилог чему говоре бројне студије. Наиме, у њима се пројектује да ће становништво наставити да расте до краја овог века, па надаље. Други проблем се односи на смањење социјалних неједнакости у друштву, а та област је прилично широка, јер се не односи искључиво на сиромаштво, већ укључује и приступ гласачким правима, слободу говора, обим имовинских права и приступ образовању, здравственој заштити, квалитетном становању, путовању, транспорту, одмору и другим друштвеним добрима и услугама. „Круцијални” проблем је везан за заштиту животне средине. Заправо, ако се не успоставе еколошки одрживе економије,

---

⁸ Ибид, стр. 211.

може се, у годинама које предстоје, очекивати интензивирање конфликта и насиља на глобалном и локалном нивоу.

Недавно преминули, еминентни светски астрофизичар Стивен Хокинг (*енг. Stephen Hawking*) износио је катаклизмичка пророчанства према којима би се живот на Земљи требао скончати. Он је сматрао, да су наши дани на Земљи одбројани и упозоравао да би роботи једног дана могли да збришу људску расу. У својој књизи „*Како да направите свемирски брод*” (*енг. “How to create a spaceship”*) научник је тврдио да је наша планета постала опасна, јер ратови и болести прете да униште живот на њој. Према Хокинговом мишљењу, то може бити изненадни нуклеарни рат или генетски модификовани вирус. Говорио је: „*Верујем да је живот на Земљи у великој опасности и да може бити збрисан катастрофама као што су изненадни нуклеарни рат, генетски модификовани вируси или нека друга опасност. Мислим да је једини начин да људска раса преживи тај да крене у освајање свемира и других планета.*”

Генерално посматрано водећи узроци угрожавања безбедности на локалном и глобалном нивоу су:

1. Еколошки проблеми: Заштита животне средине и њено унапређење један су од најзначајнијих проблема са којим се суочава савремено друштво. Убрзан напреднаучно технолошки развој, примена нових и моћних извора енергије, изградња великог броја индустријских објеката, стварање великих урбаних средина, довели су нарочито последњих деценија, до израженог нивоа загађености основних природних ресурса живог света, до нарушавања хармоније човек - животно окружење, до веома озбиљног угрожавања природних услова, неопходних за очување животне средине, што напослетку доводи у питање и сам опстанак људског рода.⁹ Дакле, свуда широм света, људи се свакодневно суочавају са изазовима и новим еколошким проблемима. Модеран човек треба да схвати да се његово окружење стално мења. Како се околина све више мења, потребно је да постане и свестан проблема који га окружују.

2. Криминал, насиље и сукоби: Иако је, статистички посматрано, број међудржавних ратова од два светска рата па надаље у опадању, грађански ратови и сукоби су током постколонијалног периода и „Хладног рата” у порасту. Истовремено, четвртина светске популације и даље живи у сенци различитих видова организованог насиља. Различите врсте организованог насиља настављају да утичу на животе многих људи. У појединим регионима света, банде, криминалне групе, а понекад и владајуће структуре производе смртоносно насиље.¹⁰ Насиље посебно кулминира у постконфликтним друштвима уз констатацију да се ниво насиља често интензивира као последица оружаних сукоба. Практичари све више препознају да им је потребно боље разумевање везе између криминала и конфликта. Бројни неформални извештаји, такође суге-

⁹ Željko Bjelajac, Dragan Dašić, Milovan Spasović, „Ekološka politika EU i njen krivičnopravni okvir”, *Međunarodni problemi, Vol. LXIII, br. 4*, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2011, str. 567-583.

¹⁰ Željko Bjelajac, *Bezbednosna kultura – Umeće življenja*, Pravni fakultet za privredu i pravosuđe u Novom Sadu, Novi Sad, 2017, str. 212.

ришу, да политичка моћ организованих криминалних група расте у насилним срединама. У одсуству функционалних демократских институција и снажних односа између државе и друштва, организоване криминалне групе се инфилтрирају у локалне и националне политичке системе како би исти служили њиховим потребама. Поражавајућа је чињеница да више од 1,5 милијарди људи настављају да живе у подручјима захваћеним нестабилностима, сукобима и великим размерама организованог криминалног насиља.

3. Непоштовање права и слобода грађана: У многим земљама, постоје институционални и первазивни проблеми са којима се суочавају грађани, доживљавајући званичну или „незваничну дискриминацију”. Док у неким земљама постоје законске гаранције на једнак третман и препознавање важности људских права и грађанских слобода, у појединим земљама се грађани, нарочито они који немају држављанство земље у којој живе и раде, суочавају са непријатељским односом, друштвене и практичне реалности. Они доживљавају ксенофобију, расизам и сексизам, језичке баријере, недостатак политичке заступљености, проблем остваривања својих економских, социјалних и културних права, а посебно права на рад, права на образовање и права на здравствену заштиту. При том, имају потешкоће у добијању личних докумената, уз недостатак средстава за квалитетан живот, итд.¹¹ Неке посебно осетљиве друштвене групе, попут Рома, претрпеле су такву дуготрајну дискриминацију у нашим друштвима да им је потребна посебна пажња како би им се омогућио приступ општим стандардима људских права на равноправној основи са другима.

4. Извори који се везују људску природу: Данас имамо парадоксалну ситуацију, да је упоредо са развојем цивилизације, до неслућених размера, порастао и степен отуђења међу људима. У време потрошачког друштва, људи се све више отуђују једни од других, а самим тим се удаљавају и од саме суштине свог постојања. Зато су угледни филозофи и социолози склони да кажу, да савремено отуђење човека нема само нехумани, већ и деструктивни карактер. Злодела која људи чине једни према другима, уништавајући и природу као животворну целину, продукт су отуђења. Отуђење човека од човека достигло своју кулминацију у ери глобализације. Такође, прикривена и перфидна *нус* појава глобализације је и глобална криза морала. Крајњи и најпогубнији резултат овог привидно одрживог стања нашег глобалног друштва, може бити уништење човека као умног и хуманог бића, а самим тим и анулирање вредности људског живота. Истовремено, људска агресивност попримила је размере пандемије. Такво хаотично стање у друштву најбоље илуструју речи поменутог астрофизичара Стивена Хокинга: „*Оно у чему највише грешимо и што бих волео да променим је људска агресивност. Због ње смо можда били у предности у пећинском добу, осигуравала нам је победу у трци за храном, склонистем и партнером, али данас прети да нас уништи*”...¹²

---

¹¹ Ибид, стр. 213.

¹² Ибид.

5. Наоружавање: Експерт за међународне конфликте, Тереса Клер Смит (енг. *Theresa Clair Smith*), дефинише термин трка у наоружању као „учествовање две или више националних држава у очигледно такмичарском или интерактивном повећању у квантитету или квалитету ратног материла и/или наоружаних људи”.¹³ Трка о наоружавању означава нагло повећање количине или квалитета инструмената војне моћи од стране супарничких држава у миру. Политички мотиви готово увек су примарни и управљају тркама у наоружавању. Сам ток тог процеса веома често је погоршавао ривалство, па чак и одређивао време рата. Међутим, кроз историју се показало да су се конфликти те врсте обично окончавали политичким решењима између ривала или пак одлуком једне стране да ограничи или замрзне програме за производњу оружја. У данашњем свету пуном контрадикторности, велике силе се такмиче да произведу све веће количине оружја, веће армије или напреднију војну технологију у свеопштој ескалацији технологије.

6. Хаотични светски систем и непостојање уобичајених поступака за очување заједничке безбедности: Оружани сукоби у Сирији и Ираку, украјинско жариште, конфликти у појединим земљама на Афричком континенту, само су део светског хаотичног стања. Поједини светски аналитичари отворено оптужују водећу светску силу САД, да подржавају оружане конфликте у Сирији и Ираку, да дестабилизују ситуацију на Блиском и Средњем истоку, Афричком континенту, да организују државне преврате у земљама Латинске Америке над којима су изгубиле контролу, те да пројектују обојене револуције у Русији и другим земљама евроазијских интеграција. Распиривању хаотичног стања у свету доприноси деструктивна политика водећих светских сила, која наравно утиче и на економска кретања. Међу њима се највише у домену технолошко-економског развоја, одвија латентна борба за доминацију на светском тржишту, што доводи до међународних тензија и провоцирања војно-политичких конфликата, који су веома често доводили до ратова. Експанзија тероризма и најновији терористички напади под покровитељством тзв. Исламске државе, те мигрантска криза великих размера, указали су на неделотворност и обесмишљеност концепта колективне безбедности и на непостојање уобичајених поступака за очување заједничке безбедности. Тиме су доведени у питање темељни принципи Уједињених нација, што захтева реорганизацију водеће светске организације и рedefинисање међународних односа. Позиви на реформу Уједињених нација, постали су израженији у последње две деценије. Међутим, увек је изостајао консензус о томе шта та реформа може значити у пракси. И оне државе које желе да имају већу улогу на светској „позорници”, и оне државе које теже да своју улогу ограниче на хуманитарни рад, користе појам „реформа Уједињених нација”, а заправо иза тог паравана крију се неки сопствени интереси.

7. Лична и национална похлепа: Похлепа означава неумерену жељу за све већим поседовањем, згртањем новца, моћи и утицаја, уз безобзирност пре-

¹³ Theresa Clair Smith, „Arms Race Instability and War”, *Journal of Conflict Resolution*, Vol. 24, No. 2, SAGE Publications, Thousand Oaks, California, 1980, pp. 253—284.

ма другима. То је згртање, прикупљање, својатање или приватизовање које произлази из себичности и које не доприноси остваривању циљева друштва, већ му чини штету. Супротставља се љубави према ближњему. Она првенствено тежи за материјалним добрима, тј. богатством, нарочито за новцем. Осим што похлепа наноси другима штету, она вређа и Бога који је забрањује јер ставља материјалне вредности изнад духовних и наноси штету другима, али и самом похлепнику напослетку. Похлепа је природна последица човекове оријентације на имање и иметак. Похлепност није стицање иметка и моћи само по себи. Нити је похлепа жеља за угодним животом. Оно што похлепу чини маном јесте склоност да се другима наштети ради властите користи, затим вредновање материјалног изнад духовног и то што је повод за грешна дела - корупцију, крађу, превару, пљачку, пиратерију, прање новца, убиства, империјализам, колонијализам и друго.¹⁴ Као и свака друга мана, похлепа је повод за многе друге мане као што су егоистичност, себичност, посесивност, шкртост, подлост, корупција, варање, крађа, изопаченост, материјализам, незаситност, хедонизам, страх, тескоба, кривоклетство и друге. Похлепност се не односи само на материјалну сферу већ и на све друге, па тако имамо људе који су похлепни за похвалама, моћи, поштовањем, влашћу, положајем, популарношћу, емоцијама, итд. Похлепа на подручју сексуалности назива се блудност, а на подручју хране и пића неумереност.¹⁵ О похлепи је Ерих Фром (*нем. Erich Fromm*) написао: „*Похлепа је природна последица оријентације на имање. Похлепник, ма шта био садржај његове похлепе, никада неће имати довољно нити бити задовољан.*” Угледни светски економисти, успешни привредници и признати друштвени аналитичари, тврде да је глобалну економску кризу заправо проузроковала неумерена похлепа људи који су се несмотрено задуживали. Између осталог, предњачила је похлепа многих банкара и политичара. Данас, у динамичном савременом друштву, готово да нико није довољно самокритичан да призна да је похлепан, али сви људи су то у некој мери. Наиме, узрок пропасти многих компанија, политичара, па и људи које свакодневно сусрећемо, је похлепа. Ако се осврнемо на све теорије о смрти Наполеона, Александра Македонског, Хитлера и многих других владара, приметимо да су оне само инструмент јединог правог узрока њихове смрти, а то је похлепа.

8. Несигурност: Иако у појединим регионима света службено влада мир, у тим подручјима стопе убиства једнаке су оним у ратним зонама. Количина насиља у мирнодопским условима, у појединим деловима света, упоредива је с оном на ратним подручјима у другим деловима света. Незапосленост, сиромаштво, изопштеност хуманог развоја, управљања и владавине права, растуће класне разлике, као и неодлучност и недостатак капацитета држава у суочавању с криминалом, код грађана, нарочито у конфликтним и постконфликтним зонама, производе перманентну несигурност и осећање страха. Поред убиства, несигурности доприносе и изнуде, отмице, крађе, трговина људима и насиље над женама. Бројни су чиниоци који доприносе несигурности људи у многим регионима широм света. Заправо, тероризам, и различите дела-

¹⁴ <http://www.zivotna-skola.hr/mane/pohlepa.html/30/03/2018>.

¹⁵ Ибид.

тности организованог криминала, где предњачи трговина наркотицима, погоршали су динамику насиља током последње деценије. Организовани криминал је постао рак-рана сваког друштва, јер се налази у глобалној експанзији. Државе не поседују делотворне капацитете да га сузбију или пак сведу на ону меру која је подношљива за друштво. Таква неефикасност доприноси, растућој несигурности, јер злочин, корупција и неспровођење закона, стварају зачарани круг, а институције за владавину права и/или сигурности губе сав легитимитет у очима народа.¹⁶ Чињеница је да је суочавање са неизвешношћу неизбежан део свакодневног људског бивствовања. Човек, премда свесно биће, не може са сигурношћу предвидети будућност и никада не може знати шта ће се дешавати из дана у дан. Истовремено, људи варирају у својим способностима да толеришу несигурност, која неспорно утиче на квалитет живота. Због тога што многи злочини остају непријављени или неоткривени из страха од освете или због неповерења у институције које би требало да спроводе закон, тачне размере несигурности се не могу сагедати на адекватан начин.

9. Национализам: Глобализација има велики утицај и на нације-државе и на политичке тезе укорене у идеји националне својеврсности. Људи широм света гледају исте филмове, слушају исту музику, пију иста пића, једу исту храну, а то за собом повлачи питање могу ли се нације и даље сматрати битним целинама? Такав развој нам наговештава да ће у XXI веку сигурно доћи до одумирања политичког национализма. „Ипак, бар два фактора указују на то да нација и даље има политички значај. Прво, постоје сведочанства да глобализација, управо слабљењем традиционалних грађанских и националних веза, може да потхрањује појаву етнички заснованих и понекад агресивних облика национализма. Друго, глобализација националном пројекту може придати једно ново значење и значај, а то је планирање будућности нација у једном све више глобализованом и међузависном свету.”¹⁷ Национализам је систем који су створили људи који верују да је њихова нација супериорнија од свих других. Најчешће, осећај супериорности заснива се на заједничкој етничкој припадности. У својој бити то је идеологија, која форсира јединство једне нације и њено заједништво, те се у том контексту не може *a priori* третирати као антицивизацијска појава. Национализам је веома често био покретач великих друштвених промена, мотивисаних племенитим идејама слободе, једнакости и братства, преузимајући улогу „коловође” револуције. У данашње турбулентно време, национализам је оруђе у рукама оних који га експлоатишу зарад својих себичних циљева, промовишући посебно штетан облик национализма - екстремни национализам. Тај облик национализма је негација демократије, људских права и правног поретка, па самим тим представља озбиљну претњу безбедности појединца, друштва, државе и међународне заједнице.

10. Верске и етничке супротности: Недавна насиља у Јужном Судану, Малију, Нигерији, Сирији, Ираку, Јемену, Мјанмару, Кини и Русији фокусирају пажњу ка етничкој и верској бази сукоба као извора савремене глобалне

¹⁶ Željko Bjelajac, *Bezbednosna kultura – Umeće življenja*, Pravni fakultet za privredu i pravosuđe u Novom Sadu, Novi Sad, 2017, str. 216.

¹⁷ Endru Hejvud, *Političke ideologije: uvod*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 2005, str. 195.

политичке нестабилности. Сукоби, у распону од имиграција, унутрашњих тензија, грађанских ратова, могу да буду нерешени деценијама. У многим развијеним демократијама, политичка мобилизација по етничким и религијским линијама је у порасту. Штавише, политичке институције дизајниране да ублаже етничке напетости, често не успевају да одрже екстремистичке актере на одстојању.¹⁸ „Етничко чишћење” је дефинисано као покушај да се ослободимо (кроз депортацију, расељавање или чак масовно убијање) чланова једне нежељене етничке групе у циљу успостављања етнички хомогеног географског подручја. Човечанство је насхватљиво добило амнезију у погледу турског масакра Јермена током Првог светског рата, уништења око шест милиона европских Јевреја током нацистичког холокауста или масовних злочина у новије време спроведених у појединим земљама, на пример Руанди током 1990-тих.¹⁹ Неспорно је да су се кроз историју, злочини мотивисани етничким или верским разлозима догађали. Међутим, успон екстремних националистичких покрета у XX и XXI веку довео је до невиђеног нивоа бруталности, мотивисаних етничким и верским разлозима. Током протеклих неколико година, број таквих насилних активности знатно се повећао уз алармантну стопу. Експанзија савременог исламског, верског фанатизма и тероризма нас је уверила да злочини из мржње постају све већа претња за добробит нашег друштва.

У Сједињеним Америчким Државама, као водећој суперсили, постоје одређене истраживачке агенције које за потребе Пентагона детектују потенцијалне претње, у циљу превенције угрожавања безбедности. У најновијим прогнозама обавештајне заједнице САД-а указује се на пет великих изазова, односно најважнијих претњи угрожавања националне безбедности²⁰, али уједно и глобалне безбедности у наредним деценијама, а то су:

1. Претње биолошким оружјем;
2. Нуклеарно оружје;
3. Сајбер напади;
4. Климатске промене;
5. Транснационални криминал и тероризам.

Као одговор на напад на Сједињене Државе 11. септембра 2001. године борба против тероризма и спречавање будућих терористичких акција постали су приоритет агенција за безбедност у САД-у.

Извори угрожавања безбедности и њихова класификација

Сва друштва и државе су се сусретале са појавом угрожавања, било друштвеном, природном или техничкотехнолошком, па можемо да кажемо да

¹⁸ <https://csrc.asu.edu/programs/.../ethnic-and-religious-conflict/03/04/2018>.

¹⁹ Жељко Бјелајац, *Bezbednosna kultura – Umeće življenja*, Pravni fakultet za privredu i pravosuđe u Novom Sadu, Novi Sad, 2017, str. 218.

²⁰ Sandra I. Erwin, Stew Magnuson, Dan Parsons and Yasmin Tadjdeh, <http://www.nationaldefensemagazine.org/archive/2012/november/pages/topfivethreatstonationalsecurityinthecomingdecade.aspx/02/04/2018>.

је то константна претња. Међутим, та непрекидност није везана за њихове облике испољавања, јер су они настајали и нестајали временом. За разлику од ранијих теоретичара који су покушавали да у свему томе пронађу извесне законитости и утврде друштвене факторе који доводе до развоја нових облика угрожавања, савремени теоретичари појаве угрожавања посматрају као релативне друштвене појаве које зависе од многих фактора. Појаве угрожавања које прате развој сваког друштва неминовно се јављају и у нашем друштву, што као одговор има стварање организованог система безбедности. Међутим, њихов негативан утицај осећа се и поред свих предузетих мера, па то упућује на закључак да се извори ових појава налазе изван утицаја друштвених субјеката који су задужени за њихово елиминисање.²¹ Изворе угрожавања можемо класификовати на:

1. Друштвене изворе: Противуречности и неусклађености у погледу различитих интереса: националног, међдржавног, религиозног, професионалног и личног карактера; диспаратет у домену друштвеноекономског развоја; културне, религијске и идеолошке различитости; продубљивање несклада у целокупном демографском развоју; међународни односи и међународни статус; савремени политички односи итд.
2. Природне изворе: То су они извори који се односе на климу, територију и географски положај.
3. Техничкотехнолошке изворе: Велики хемијски комплекси (акциденти у хемијској индустрији); несреће у производним погонима и складиштима, несреће у превозу опасних материја, акциденти у нуклеарним електранама, одлагања нуклеарног отпада. Дакле, одређена техничко-технолошка постројења могу бити носиоци угрожавања људи, њиховог здравља, као и животне средине.

Важно је напоменути, да се према директности утицаја на безбедност, извори угрожавања деле на: посредне и непосредне. Према активности деле се на: латентне и активне. Према константности могу бити: стални и повремени. Према времену настанка деле се на: прошле, садашње и будуће. У овој подели је од посебне важности категорија будућих извора угрожавања, јер се према њој прави перспектива безбедносног стања целокупне друштвене заједнице и уједно огледа превентивна функција безбедности.

Угрожавање безбедности Републике Србије - изазови, ризици и претње

Стратегија националне безбедности Републике Србије представља најважнији стратешки документ којим се утврђују основе политике безбедности у заштити националних интереса Републике Србије. У уводном делу овог најважнијег стратешког документа се наводи да: „Полазиште Стратегије националне безбедности чине суверенитет и територијални интегритет Републике Србије, економски просперитет, социјална стабилност, развој демократије и влада-

²¹ Владимир Тешић, *Етиологија и превенција појава угрожавања безбедности*, Истраживачки центар за питања безбедности Западног Балкана, Београд, 2005, стр. 6.

вина права, поштовање људских и мањинских права, европска спољнополитичка оријентација и унапређење сарадње са најутицајнијим субјектима међународне заједнице и државама у региону.” Угрожавање безбедности Републике Србије, уосталом као и сваке суверене државе, нужно морамо посматрати не само у контексту „унутрашњих” изазова, ризика и претњи, већ и у много ширем контексту, безбедносног окружења (глобалног и регионалног).

Околности које доприносе све већем броју безбедносних ризика на глобалном нивоу су, пре свега, велике разлике у степену економског и културног развоја, чија су последица сиромаштво и социјална угроженост дела становништва, што условљава настанак негативних демографских и психосоцијалних појава. Регионални и локални сукоби, етнички и верски екстремизам, тероризам, организовани криминал, пролиферација оружја за масовно уништење и илегалне миграције, климатске промене и све израженији дефицит енергетских ресурса угрожавају стабилност појединих земаља и читавих региона, а такође и глобалну безбедност. Суштинска одлика тих изазова, ризика и претњи јесте да они све више постају непредвидиви, асиметрични и да имају транснационални карактер.²² У условима глобализоване економије, макроекономске последице значајнијих поремећаја у функционисању финансијских тржишта у свету одражавају се и на стање глобалне безбедности. Последице светске економске кризе могу да доведу до преовладавања усконационалних интереса у систему међународних економских односа и одлагања решавања приоритета глобалне безбедности, могу да актуелизују опасност од социјалних немира и допринесу урушавању унутрашње стабилности у појединим државама и доведу до интензивирања улагања у војноиндустријски комплекс и наставка трке у наоружању. Свет се суочава са изазовима које намеће грубо кршење Повеље УН-а и општеприхваћених норми међународног права, а посебно мешање у унутрашње ствари суверених држава, као и концепција и пракса превентивног напада и војног интервенционизма. Покушаји давања легитимитета стварању нових државних творевина на територијама суверених држава, чланица УН-а, нарушавају постојећи међународноправни поредак и знатно угрожавају опште стање безбедности у свету. Политички, економски, културни и војнобезбедносни односи у свету све више се одвијају у глобалном мултиполарном и мултилатералном окружењу у којем се све наглашеније испољава сложена међузависност држава.²³ Међутим, поред глобалног окружења, од виталне важности за безбедност Републике Србије је и безбедносна ситуација у регионалном окружењу. Упркос томе што државе Југоисточне Европе, које имају тенденцију ка евроинтеграцијама, прихватају и унапређују вредности демократије, економске и друштвене стабилности и безбедности, те су окренуте сарадњи и заједничким и усаглашеним активностима у области безбедности, политике и економије и другим областима, уз принципе уважавања и дијалога, наведена стратегија са правом и адекватном аргументацијом апострофира „наслеђене проблеме из прошлости, историјске противречности, као и последице

---

²² „Стратегије националне безбедности Републике Србије”, *Службени гласник РС, број 88*, од 28. октобра 2009, стр. 4.

²³ Ибид, стр. 4-5.

сукобљавања народа и држава на простору Југоисточне Европе, а посебно на простору Балкана у новијој историји, што и данас утиче на стање безбедности у региону, а самим тим и у Републици Србији”.

Неколико важних аспеката утиче на стање безбедности у региону, на пример:

1. Геостратегијски положај Југоисточне Европе, преко које пролазе енергетски и комуникацијски правци;
2. Ризици од избијања ратова и других оружаних сукоба на простору Југоисточне Европе, иако су смањени, нису елиминисани;
3. Сепаратистичке тежње у региону су реална претња његовој безбедности;
4. Признавање тзв. Републике Косово од стране појединих држава у непосредном окружењу Републике Србије, као и одређеног броја држава у свету, неповољно се одражава на јачање мера поверења и сарадње и успорава процес стабилизације на овим просторима;
5. Тероризам и експанзија организованог криминала, корупција, недозвољена трговина наркотицима и оружјем, као и трговина људима значајно оптерећују стање безбедности у Југоисточној Европи.

Стање безбедности у региону карактеришу, изражен национални, верски и политички екстремизам и уништавање културног наслеђа, што поред постојећих економских и социјалних проблема и недовољно изграђених државних институција, отежава процес брже и успешније демократске транзиције држава у региону. Односе држава у региону такође оптерећују повратак избеглица и враћање њихове имовине и проблеми граница, као и одређени проблеми који произлазе из неодговарајуће интегрисаности појединих мањинских заједница и група у шире друштвено окружење. Због тога је интеграција овог региона у европске и друге међународне безбедносне структуре отежана, што увећава опасност од обнављања криза и оружаних сукоба.²⁴ Упркос томе што је Србија ојачала међународну позицију и постала регионални фактор безбедности и мира, још увек је суочена са значајним изазовима, ризицима и претњама који угрожавају њену безбедност. Поред основне претње по безбедност која се тиче ситуације на Косову и Метохији, услед перманентних тензија које стварају етнички мотивисани акти насиља, што доприноси стварању несигурности и страха код припадника српског народа, Република Србија је, као и остале државе региона, суочена са разним облицима организованог криминала, тероризмом, трговином наркотицима, деструктивним деловањем појединих верских секти, трговином људима, финансијским криминалом, високотехнолошким криминалом, корупцијом итд.

Стратегија националне безбедности Републике Србије као најважнији стратешки документ којим се утврђују основе политике безбедности у заштити националних интереса, препознала је изазове, ризике и претње, које у одређеним околностима могу угрозити мир и стабилност, превасходно на унутрашњем и регионалном, али и на глобалном нивоу. Потенцијални облици угрожавања нису само претња нашој земљи, већ су детектовани од стране бројних земаља на планетарном нивоу. Међутим, оно што би био спецификум

²⁴ Ибид, стр. 7.

за нашу земљу, у датом контексту, јесте бременисто и комплексно наслеђе, као и транзициони проблеми. При том, највећа претња безбедности Републике Србије, дефинитивно, јесте противправно проглашена независност Косова и Метохије.

Обзиром да Република Србија промовише политику мира, толеранције и живота у безбедним условима, угрожавање безбедности представља интерес највишег ранга, као примарна потреба појединца, државе и међународне заједнице. С тим у вези, Стратегија националне безбедности Републике Србије, указује на следеће облике угрожавања:

1. Опасност од оружане агресије, значајно је смањена, али није у потпуности искључена. Она би могла да настане као последица шире регионалне и глобалне кризе проузроковане супротстављеним интересима и недовршеним интеграционим и транзиционим процесима;
2. Опасност од оружане побуне, као специфичним обликом оружаног сукоба мотивисаног неуставном и насилном тежњом за променом граница;
3. Такође, спорови са употребом оружане силе могу настати и као последица ескалације тероризма и граничних, територијалних и других спорова;
4. Противправно једнострано проглашена независност Косова и Метохије, јесте највећа претња безбедности Републике Србије;
5. Тероризам је један од највећих ризика и претњи по глобалну, регионалну и националну безбедност. Савремени тероризам је глобалан по свом обиму, а повезан је и са насилним верским екстремизмом. У условима глобалног тероризма, Република Србија може бити мета терористичког деловања, како непосредно тако и кроз коришћење њене територије за припрему и извођење терористичких акција у другим земљама;
6. Сепаратистичке тежње, као и расприривање верске и националне мржње, нетрпељивости и искључивости представљају озбиљне безбедносне ризике и претње;
7. Национални и верски екстремизам, који има корене у сукобима на етничкој и верској основи у ближој и даљој прошлости, представља стални фактор ризика и озбиљну претњу безбедности;
8. Организовани криминал на простору Републике Србије посебно се испољава у областима недозвољене трговине наркотицима, трговине људима и илегалним миграцијама, као и у економско-финансијској сфери, пролиферацији конвенционалног оружја и могућности пролиферације оружја за масовно уништење. По свом карактеру, организовани криминал представља озбиљну претњу безбедности и укупном развоју државе;
9. Корупција угрожава темељне вредности друштва и доводи до опадања поверења у институције државе, отежавања спровођења суштинских реформи, успоравања процеса транзиције, економског развоја, прилива страних инвестиција и интеграционих процеса и до дестабилизације прилика у земљи и региону;
10. Проблеми економског развоја Републике Србије услед вишегодишњих економских санкција, уништења виталних објеката привредне и саобраћајне инфраструктуре током бомбардовања НАТО-а имају за последицу бројне неповољне друштвене појаве које су по свом укупном учинку значајан фактор ризика у процесу транзиције;
11. Неравномеран привредни и демографски развој Републике Србије и држава у непосредном окружењу, који је у прошлости био снажан извор криза, и даље представља фактор високог ризика на том простору;

12. Нерешен статус и тежак положај избеглих, прогнаних и интерно расељених лица са простора Републике Хрватске, Републике Босне и Херцеговине и Аутономне Покрајине Косово и Метохија, спора реализација њиховог повратка и негарантовање безбедног опстанка, као и нерешавање судбине несталих са тих простора отежавају нормализацију односа на простору некадашње СФРЈ и представљају потенцијални извор нестабилности у региону;
13. Недовршен процес разграничења између држава некадашње СФРЈ представља потенцијални извор сукоба и отежава успостављање пуне сарадње између држава. Сваки покушај једностраног решавања питања права и заштите националних мањина у државама региона, може бити значајан извор нестабилности;
14. Неконтролисано трошење природних ресурса и угрожавање животне средине већ је достигло озбиљне размере;
15. Последице елементарних непогода и техничких и технолошких несрећа, као и угрожавање животне средине и здравља грађана услед радиолошке, хемијске и биолошке контаминације стални су безбедносни ризици за Републику Србију, њено становништво и материјална добра. Значајан ризик представљају и технолошке несреће, у којима ефекти дејства опасних материја могу да захвате не само територију Републике Србије већ и суседне државе;
16. Опасности повезане са појављивањем и ширењем инфективних болести код људи и зараза код животиња представљају безбедносни ризик који би у будућности могао бити све израженији;
17. Наркоманија, као све израженији друштвени проблем, добија и карактер безбедносног проблема и утиче на пораст броја тешких кривичних дела;
18. Због негативних ефеката по породицу и друштво деловање верских секти постаје све израженији друштвени проблем који добија карактер све значајнијег безбедносног ризика;
19. Тенденција повећања коришћења информационо-комуникационих технологија праћена је константним повећањем ризика од високотехнолошког криминала и угрожавања информационих и телекомуникационих система. Ризик у овом погледу постоји од угрожавања споља, али и у могућности злоупотребе података о грађанима и правним лицима.

Присутни су и други ризици и претње безбедности, са мањом или већом вероватноћом испољавања и препознавања, као што су: обавештајна делатност, злоупотреба нових технологија и научних достигнућа у области информатике, генетског инжењеринга, медицине, метеорологије и других научних области. Специфичност ових безбедносних изазова, ризика и претњи јесте смањена могућност њиховог благовременог откривања и превентивног деловања.²⁵ Важно је нагласити да се изазови, ризици и претње безбедности на националном, регионалном и глобалном нивоу континуирано и интензивно умножавају, мењајући карактер и облике испољавања, што се драстично одражава на стратегије за супротстављање и заштиту од угрожавања.

²⁵ Ибид, стр. 10.

Закључак

Рedefинисање појма безбедности постало је једно од кључних питања савременог живљења. Тим пре, јер се безбедност налази, у хијерархији људских потреба одмах иза основних физиолошких потреба (потреба за храном, водом, ваздухом, сном, сексом; потребе за сигурношћу: неуgroженост живота, сталан посао, сигурност породице, здравља, имовине; потребе за припадношћу: пријатељство, породица, сексуална интимност; потреба за уважавањем: самопоштовање, успех, поштовање других, признања својих успеха; и потреба за самоостварењем: моралност, креативност, спонтаност, решавање проблема, мањак предрасуда, прихватање чињеница)... По Масловљевој хијерархији људских потреба (*енг. Abraham Maslow*), када су задовољене физиолошке потребе, појављују се потребе за сигурношћу. Као и код претходних, уколико нису задовољене, особа је преокупирана њиховим задовољењем. Потребе за сигурношћу подразумевају: безбедност – када особа не трпи нечије насиље; сигуран посао; стални приходи и расположивост средстава; морална и физиолошка сигурност; сигурност породице; сигурност здравља; заштита личне имовине, итд. Стога, људска права, економија, заштита животне средине, различите криминалне делатности, попут, трговине наркотицима и трговине људима, епидемије, социјалне неправде и неједнакости, поред традиционалне и уобичајене бриге од угрожавања безбедности од спољних војних претњи, све више се стављају у контекст безбедности.

Након готово два века индустријског развоја, који се одвијао у знаку свеопштег научнотехнолошког напретка, све су учесталија преиспитивања суштинских ефеката и смисла таквог напретка. Ризици по безбедност и здравље људи све су израженији. Угрожавање и деградација животне средине услед људске непажње и све присутнијих индустријских акцидената, дошло је до критичног нивоа. Човечанство је заправо, унапређујући високе технологије, дошло у посед савршеног оружја да почини самоубиство.²⁶ Из дана у дан постоји растући осећај да је људски напредак постао дисхармоничан. Савремено друштво се, зато, све више обликује и описује као друштво ризика.

Разнолика природа појава угрожавања безбедности логично условљава и различите реакције ка њиховом спречавању. С тим у вези, не можемо говорити о универзалној методологији имплементације превенције. Концепт превенције појава угрожавања безбедности изнад свега подразумева и захтева координиране активности усмерене на спречавање појава које нису у складу са законодавством, а по својој суштини наносе штету грађанима, друштвеним групама или друштву у целини.²⁷ С тим у вези, у данашњем по много чему специ-

---

²⁶ Željko Bjelajac, Milan Počuča, Marijana Dukić-Mijatović, „Industrial Accident as a Source of Jeopardising the Safety of People and Environment with a Special Review of the Case Study 'Accident in the Middle Section of the Danube River'”, *Journal of Environmental Protection and Ecology, Book 1, vol. 14*, Balkan Environmental Association, Thessaloniki, Greece, 2013, pp. 35-49.

²⁷ Жељко Бјелајац, „Превенција појава угрожавања безбедности са освртом на обавештајне и безбедносне службе, као носиоце функција безбедности”, *Култура полуса, год. XIV (2017)*,

фичном савременом друштву, темпо глобалних промена до те мере је динамичан, да га и они појединци уско специјализовани за праћење и анализу, не могу благовремено детектовати. Зато је неспорна чињеница да су животи „обичних” грађана све више под утицајем оних „невидљивих снага” чија моћ превазилази рационалне границе и које поседују такав капацитет и домет да могу мењати неповратно живот на нашој планети.

Литература:

1. „Strategije nacionalne bezbednosti Republike Srbije”, *Službeni glasnik RS, broj 88*, од 28. oktobra 2009.
2. Hejvud, Endru (2005): *Političke ideologije: uvod*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd.
3. Sandra I. Erwin, Stew Magnuson, Dan Parsons and Yasmin Tadjeh, <http://www.nationaldefensemagazine.org>
4. Smith, Theresa Clair (1980): „Arms Race Instability and War”, *Journal of Conflict Resolution, Vol. 24, No. 2*, SAGE Publications, Thousand Oaks, California, pp. 253—284.
5. Bjelajac, Željko (2017): *Bezbednosna kultura – Umeće življenja*, Pravni fakultet za privredu i pravosuđe u Novom Sadu, Novi Sad.
6. Bjelajac, Željko; Dašić, Dragan; Spasović, Milovan (2011): „Ekološka politika EU i njen krivičnopravni okvir”, *Međunarodni problemi, Vol. LXIII, br. 4*, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, str. 567-583.
7. Bjelajac, Željko; Počuča, Milan; Dukić-Mijatović, Marijana (2013): „Industrial Accident as a Source of Jeopardising the Safety of People and Environment with a Special Review of the Case Study ‘Accident in the Middle Section of the Danube River’”, *Journal of Environmental Protection and Ecology, Book 1, vol. 14*, Balkan Environmental Association, Thessaloniki, Greece, pp. 35-49.
8. Tešić, Vladimir (2005): *Etiologija i prevencija pojava ugrožavanja bezbednosti*, Istraživački centar za pitanja bezbednosti Zapadnog Balkana, Beograd.
9. Bjelajac, Željko (2017): „Ljudska bezbednost sagledana kroz prizmu ljudskih prava i savremenih pretnji”, *Kultura polisa, god. XIV (2017), br. 33*, Kultura – Polis, Novi Sad, Institut za Evropske studije, Beograd, str. 139-154.
10. Bjelajac, Željko (2017): „Prevencija pojava ugrožavanja bezbednosti sa osvrtom na obaveštajne i bezbednosne službe, kao nosioce funkcija bezbednosti”, *Kultura polisa, god. XIV (2017), posebno izdanje*, Kultura – Polis, Novi Sad, Institut za Evropske studije, Beograd, str. 9-20.
11. Stajić, Ljubomir (2004): *Osnovi bezbednosti*, Policijska akademija, Beograd.

Интернет извори:

1. <http://www.nationaldefensemagazine.org>
2. <http://www.zivotna-skola.hr>
3. <https://csrc.asu.edu>

PHENOMENOLOGICAL AND ETHIOLOGICAL ASPECTS OF SECURITY ENDANGERMENT

Summary: Many authors define security as state of protection, although concept of security has much larger meaning. Following logic, it is possible to adduce that, opposite to state of security, there is state of endangerment (insecurity). Concept of security endangerment, however, is complex itself, as almost everything that is connected with term 'security'. This perspective is evident and depends on variety of facts of political and sociological characteristics which, in accordance with current state, are separately established. Existence, in longer time periods, of phenomena that lead to ruining of integrity of man, integrity and sovereignty of state and its institutions or humanity in total, is simplified by terminological specification of security endangerment which can be, of course, variously interpreted, previously understanding differentiated systematic approaches and relative nature of security.

Key words: security, security endangerment, causes of security endangerment, origins of security endangerment